

**ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ Й ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ
ТУРИСТИЧНО-ЕКСКУРСІЙНОЇ СФЕРИ НА ПРИКАРПАТТІ
В 60–70-х РОКАХ ХХ ст.**

Проаналізовано організаційно-управлінську структуру туристично-екскурсійної сфери на Прикарпатті в 1970–1980-х рр. у контексті її становлення в Українській РСР і Радянському Союзі. На Івано-Франківщині сформувалася повноцінна туристично-екскурсійна структура, яка наслідувала відповідні загальносоюзні організаційні моделі та мала свої особливості, зумовлені природним і культурно-історичним потенціалом краю.

Ключові слова: Івано-Франківська обласна рада туризму та екскурсій, туристично-екскурсійна справа, організаційно-управлінська структура туризму, туристичні бази.

Туристично-екскурсійна справа – складний багатоаспектний феномен, який за умов радянської адміністративно-бюрократичної системи перетворився на громіздку галузь, де різні суспільні інститути реалізовували певні управлінські й організаційні функції. Вони часто дублювали одні одних, тому форми й напрями їхньої праці накладалися та перетиналися між собою. Це зумовлює наукову актуальність і суспільну значущість заявленої в назві статті проблеми. По-перше, сучасна історична наука переважно в непривабливих тонах висвітлює радянську добу історії України, хоча вже визріли умови для її виваженого неупередженого осмислення. По-друге, дослідники фактично одноставні в думці, що саме на 1970–1980-ті роки припала “золота доба” історії національного туризму, коли, незважаючи на панування авторитарного режиму та наростання застійних явищ у соціально-економічній сфері, відбувся справжній бум його розвитку. По-третє, це питання ще не було предметом спеціального вивчення в українській науці, хоч інституціональна структура туристичної галузі СРСР висвітлювалася в науковій і дидактичній літературі радянськими та сучасними вітчизняними й зарубіжними дослідниками (А.Абуков, В.Бабарицька, Т.Дьорова, А.Короткова, О.Костюкова, О.Малиновська, Л.Воронкова, В.Касаткін, В.Квартальнов, С.Попович, В.Сенин, Т.Сокол, В.Федорченко та ін.).

Мета статті полягає в реконструкції складної багаторівневої управлінської й організаційної структури розвитку туристично-екскурсійної сфери на Прикарпатті, яка за складних політичних умов 1960–1970-х років забезпечувала оздоровлення й реалізацію культурно-пізнавальних потреб населення України та інших радянських республік. Така постановка проблеми зумовлює наукову новизну розвідки, позаяк у літературі інституціональний складник туристичної галузі зазвичай розглядається не на “мікрорівні” (відносно окремих областей), а на “макрорівні” – стосовно СРСР чи його республік.

Стрижень організаційно-управлінської структури радянської туристичної індустрії формувався в лоні профспілок. Провідне місце в ній належало Центральній раді з туризму та екскурсій (ЦРТЕ) ВЦРПС. Підвідомча їй туристично-екскурсійна система профспілок складалася з п’яти основних, пов’язаних між собою компонентів: плановий, екскурсійний, транспортний, самодіяльний туризм і туризм на основі внутрішньосистемних угод. Три перші з них забезпечували розвиток туристично-екскурсійної справи. Невід’ємним складником профспілкової системи організованого відпочинку були туристично-екскурсійні підприємства у вигляді санаторно-курортних закладів та баз і таборів відпочинку.

Підвідомча структура управління туристично-екскурсійними організаціями, закладами й підприємствами ЦРТЕ ВЦРПС дублювалася Українською республіканською РТЕ, але на рівні обласних рад з туризму та екскурсій (ОРТЕ), зокрема, й Івано-Франківської, управлінська структура виглядала простішою та мала свої особливості, зумовлені її рекреаційним потенціалом.

Івано-Франківська ОРТЕ була створена в травні 1965 р. як госпрозрахункова установа, на яку покладалися функції керівництва турбазами області й організації екскурсій. На 1970 р. її штат зріс із двох до 14 осіб, а загалом у системі Івано-Франківської ОРТЕ працювали 232 службовці й робітники, з них 50 сезонно [2, арк.1–2]. Тоді ж почала формуватися система туристично-екскурсійного обслуговування.

Новий етап становлення туристично-екскурсійної справи на Прикарпатті розпочався з оформленням Центральної та Республіканської рад з туризму і екскурсій. У серпні 1969 р. президія ВЦРПС спеціальною ухвалою затвердила окреме “Положення” Івано-Франківської ОРТЕ, що визначало зміст і структуру її діяльності. Вона визначалася головним органом на території області з керівництва туризмом й екскурсійною роботою та організації місцевих і дальніх подорожей країною. На ОРТЕ покладалися завдання й повноваження в розвитку цієї сфери, пов’язані з її плануванням; підготовкою кадрів; розробкою й організацією місцевих маршрутів; розподілом за узгодженням із радами профспілок путівок на всесоюзні й місцеві маршрути; забезпеченням експлуатації турбаз; розподілом виділених матеріальних і фінансових ресурсів; рекламно-інформаційним забезпеченням тощо [4]. Цей колегіальний орган діяв у тісному контакті з профспілковими, комсомольськими, господарськими й іншими суміжними установами. Незмінним головою ОРТЕ був Ю.Шморгун, а її відділом подорожей, екскурсій і реклами тривалий час завідував Г.Бурнашов.

Івано-Франківська ОРТЕ також займалася розвитком самодіяльного туризму.

Важливе місце в структурі туристично-екскурсійних організацій Івано-Франківської ОРТЕ посідали бюро подорожей та екскурсій (БПЕ), які за рішеннями її президії були створені в Івано-Франківську (1969), Яремчі (1970), Калуші (1971), Косові (1974) [2, арк.3–4]. Це були окремі господарюючі одиниці, які виступали головними спеціалізованими організаційно-методичними центрами з координації та розвитку туристично-екскурсійної справи. Спершу їхній штат складався з двох-трьох осіб і вони розміщувалися в непристосованих приміщеннях, навіть приватних квартирах [2, арк.5]. Поступово штати бюро зросли до 7–15 працівників. Вирішувалися питання з їх офісними приміщеннями, зокрема, після реконструкції літнього павільйону в міському парку Івано-Франківська його перетворили на Будинок туризму, де розмістилися ОРТЕ, бюро подорожей та екскурсій, міський клуб туристів і контрольно-рятивна служба [5, арк.1].

Діяльність БТЕ будувалася за річними й кварталними планами та здійснювалася на основі угод на екскурсійне обслуговування з підприємствами й навчальними закладами області. Нормативні документи та результати перевірок з боку Української республіканської РТЕ засвідчують, що функціонування міських БТЕ ретельно регламентувалося й контролювалося [4]. Це надавало системності, цілеспрямованості та водночас заформалізовувало їхню діяльність, стримувало реалізацію творчого потенціалу працівників. Вони зобов’язувалися готувати контрольні тексти й методичні розробки екскурсій, індивідуальні плани роботи та графіки прослуховування, рецензії на тексти, паспорти об’єктів, схеми-маршрути екскурсій тощо. Тематика й зміст екскурсій (природознавча, культурно-історична та ін.) мали відповідати встановленим пропорціям і враховувати запити певних категорій екскурсантів.

Зафіксовані в диспетчерських журналах зміст і режим роботи екскурсодів бюро виявляли численні приписки та розходження між зафіксованою й фактичною кількістю рекреантів у групах; між зазначеною в путівках і фактичною кількістю проведених екскурсійних годин і т. д. Графіки завантаження показували, що вони нерідко перепрацьовували або ж недовиконували встановлених норм часу [1, арк.1–6].

Поряд з управлінсько-адміністративною структурою в особі Івано-Франківської ОРТЕ й екскурсійними закладами – БТЕ, третім складником системи туристично-екскурсійного обслуговування були підприємства туризму – санаторно-курортні заклади та бази й табори відпочинку. Сприймаємо й використовуємо в нашій роботі їхнє трактуван-

ня в документах досліджуваного періоду як “туристично-екскурсійні підприємства”. При цьому зауважимо, що вони надавали широкий спектр послуг – від розміщення й харчування до задоволення санітарно-побутових і культурно-розважальних потреб рекреантів. Згідно з ухваленим ЦРТЕ ВЦРПС у 1976 р. “Положенням” про підвідомчі туристичні бази, туристичні готелі, кемпінги, на них покладалися широкі завдання й функції з організації та розвитку туристично-екскурсійної справи. Вони мали забезпечувати прийом, розміщення, культурно-побутове обслуговування туристів й екскурсантів за путівками й без них; організувати їхнє харчування, зокрема, під час походів та екскурсій; сприяти проведенню туристично-екскурсійних заходів відповідно до планів всесоюзних і місцевих туристичних маршрутів і маршрутів вихідного дня; вивчати місцеві туристично-екскурсійні можливості та спільно з місцевими радами розробляти й маркувати маршрути; забезпечувати пересування туристів й екскурсантів на планових маршрутах різними видами транспорту; пропагувати туризм, подорожі й екскурсії тощо [13, арк.4].

Цілеспрямована комплексна розбудова підприємств туризму на Прикарпатті розпочалася в середині 1960-х років, що зумовлювалося значним рекреаційним потенціалом регіону. Реалізуючи настанови союзних і республіканських партійних та державних органів влади, івано-франківські обком компартії, облвиконком й облрада профспілок ухвалили перспективний план будівництва туристично-курортних закладів на 1965–1970 рр. Унаслідок його реалізації поряд з яремчанською туристською базою “Туцувльщина” були введені в дію турбази в Івано-Франківську, у с. Шешори Косівського району та туристичні притулки в с. Космач й урочищі Явір. Разом вони мали тисячу ліжко-місць, із них половина діяла цілорічно. Їхній штат залежно від сезону коливався від 70 до 150 працівників. Кількість відпочиваючих здебільшого за дводенними путівками за цей час зроста втричі – до 32,3 тис. осіб, з них лише 10% становили рекреанти з області [2, арк.1].

Черговий поштовх подальшому розвитку закладів туризму на Прикарпатті дала вереснева 1969 р. постанова ЦК КПУ, Ради Міністрів УРСР та Української республіканської ради профспілок “Про заходи щодо подальшого розвитку туризму та екскурсій в Українській СРСР”. Реагуючи на неї, у грудні відповідні обласні структури ухвалили комплекс заходів, що передбачали розбудову мережі цілорічних туристично-оздоровчих об’єктів на Івано-Франківщині в 1970–1975 рр. [2, арк.3]. Щоправда, завершення багатьох об’єктів перенесли на наступну п’ятирічку, а чимало проектів залишилися нереалізованими.

Упродовж першої половини 1970-х років була розбудована доволі розгалужена мережа профспілкових туристично-екскурсійних підприємств. Зібрані в табл. 1 дані відображають структуру та нарощування показників місткості турбаз. Показово, що протягом десятиліття загальна їхня кількість зростає у 2,3 рази, а місць у них – майже в 6 разів, причому зимових – у 12,3 рази, а в наметах – менше ніж удвічі. Це засвідчує тенденції стосовно укрупнення існуючих баз і посилення пріоритетів з розвитку зимового відпочинку, а також про загальне поліпшення комфорту й побутових умов рекреантів. При цьому турбазам як об’єктам підприємництва доводилося винаймати для них помешкання, бо вони не могли задовольнити зростаючий попит на відпочинок у Карпатах. Таким чином, за 1971–1975 рр. кількість орендованих у гуртожитках місць збільшилася зі 150 до 500, а в приватному секторі – зі 120 до 200 [11, арк.27]. Такий тренд зберігався й надалі.

Таблиця 1

Нарощування місткості турбаз Івано-Франківської ОРТЕ*

	1970	1972	1975	1980
Кількість турбаз	3	3	6	7
Орендовані приміщ.			2	3
Кількість місць:				
загалом	880	1 200	2 200	5 232
зимових	350	530	1 800	4 302
у наметах	120	150	185	230

* Джерело: 5, арк.1; 7, арк.19.

На такому загальному тлі підпорядковані Івано-Франківській ОРТЕ туристично-екскурсійні підприємства пройшли свій особливий шлях розвитку. Найвідоміша з-поміж них турбаза “Гуцульщина” у Яремчі була введена в експлуатацію 1964 р. на 400 місць (з них 150 цілорічної дії), але вже наступного року її передали на баланс облради з туризму через незавантаженість і збитковість [2, арк.1]. Завдяки низці реорганізаційних заходів і наростанню загального турпотoku до Карпат за наступних років, її завантаженість доходила до 100%, так що на 1979 р. вона вже мала 600 місць (360 цілорічної дії) і власний автопарк із трьох автобусів та чотирьох вантажівок і легковиків [6, арк.22–24; 13, арк.1]. На середину 1980-х років “Гуцульщина” пройшла добу розквіту: створені чверть століття назад народними майстрами фасади ще зберігали зовнішню привабливість, але вся інфраструктура вимагала капітальної реконструкції, модернізації. У її філіалі “Чорногора”, розрахованому на 200 літніх місць, туристи вели “напівдикі” життя – готували страву на вогнищах, не мали жодних зручностей тощо [16, арк.11].

Зростала привабливість турбази “Сріблясті водоспади” (уведена в експлуатацію 1968 р. [14, арк.1]) у с. Шешори, розташованій серед хвойного лісу біля знаменитого водоспаду “Гуков” і мальовничої ріки Пістинька. Вона розміщувалася за 30 км від залізниці в Коломиї та за 12 км від Косова. Тут у дво-, тримісних котеджах і наметовому містечку могли одночасно розселитися 360 осіб, яких приваблювали багатоденні походи Карпатами й екскурсії Гуцульщиною. До їхніх послуг були пункт прокату туристичного спорядження, туркабінет, бібліотека, спортивні майданчики для волейболу й тенісу, душові, кав’ярня, їдальня. У 1976 р. турбаза була нагороджена перехідним Червоним Прапором Української республіканської РТЕ [9, арк.11]. Схожі умови проживання надавав розташований біля селища Яблунів її філіал “Смерічка” із 50 місцями цілорічного функціонування [7, арк.10].

У 1971–1975 рр. продовжувала розбудовуватися івано-франківська турбаза “Прикарпаття” (кількість місць зросла зі 180 до 680) і були введені в дію турбази в урочищі Бубнище (300 місць) Долинського району, “Сонячна долина” (550) у Ворохті, “Трембіта” (300) у Косові, “Черемош” (306) у Верховині, а також туристичні притулки “Рокита” і “Яблуниця” у Надвірнянському районі, що мали 75 місць [3, арк.23]. Косівська турбаза “Карпатські зорі” довгий час перебувала в стані стагнації та не могла реалізовувати свого потенціалу щодо розвитку гірськолижного спорту й сімейного туризму [16, арк.3].

Латентне наростання застійних явищ у соціально-економічному становищі Радянського Союзу й УРСР негативно позначалося на розвитку туристично-екскурсійної справи, яка продовжувала еволюціонувати в загальному руслі соціалістичних експериментів, що не враховували її потреб і специфіки.

Друга половина 1980-х років ознаменувалася прагненнями реанімувати фізично застарілі потужності туристично-екскурсійних підприємств області та зміцнити їх матеріально-технічну базу. Зокрема, на яремчанській турбазі “Гуцульщина” перейшли на газове опалення, установили нову канатну дорогу, здійснили реконструкцію третього й четвертого та звели новий п’ятий спальні корпуси, що збільшило місткість на 220 місць. Переобладнання й зведення нових корпусів чи будиночків дозволили приймати на 200 рекреантів більше у верховинському турготелі “Черемош”, на 80 – у шешорській турбазі “Сріблясті водоспади”. На яблуницькій базі “Гірська”, філіалах турбаз “Чорногора” і “Смерічка” та в туристичних притулках замість наметів установили близько 180 німецьких дво- і тримісних будиночків типу “Бастай”; частина з них опалювалася. Усі будівельно-монтажні роботи виконувалися силами будівельних організацій (рембудгруп), що перебували на балансі турбаз. У 1985–1986 рр. на них запровадили власні підсобні господарства з відгодівлі свиней, розпочиналося будівництво свинарників [11, арк.9].

На початку 1980-х років завершили капітальну реконструкцію притулків “Чорногора”, “Довбушанка”, “Космач”, “Горган”, “Яворів”: здійснили функціональне зонування приміщень (обладнали сушильні, приміщення для зберігання лиж і т. ін.) та електри-

фікацію; підвели центральне опалення; переобладнали житлові приміщення, установивши одно- і двоярусні ліжка з м'яким гігієнічним покриттям тощо [15, арк.3].

Івано-Франківська область уважалася однією з найперспективніших в Українській РСР щодо будівництва туристичних об'єктів, тому для реалізації відповідних проектів сюди спрямовувалися кошти з республіканських фондів. Однак чимало з них залишилися нереалізованими через типові для радянської системи недоліки у сфері капітального будівництва та інші прорахунки. Таким чином, будівництво трьох готелів загальною вартістю 5,9 млн крб у першій половині 1980-х років було визнано неможливим через брак державних субсидій та обмеженість власного бюджету Івано-Франківської ОРТЕ. До речі, надходження до нього в 1977–1980 рр. становили чималі суми – по 790–900 тис. крб, але їх не вистачало для реалізації будівельних планів, тому керівництво облради доводило недоцільність переходу туристично-екскурсійних підприємств і закладів на госпрозрахунок у 1977–1978 рр. [7, арк.35].

Туристично-екскурсійні підприємства Івано-Франківщини розширювали асортимент і запроваджували нові форми й методи обслуговування рекреантів. На середину 1970-х років вони мали розгалужену мережу підсобних сільськогосподарських підприємств (6), сувенірних майстерень (4), кіосків туристично-сувенірної торгівлі (5), ресторанів, кав'ярень, барів (6), фотосалонів (5), перукарень та інших дрібнопобутових закладів (5) [6, арк.4]. Усі турбази області мали власні їдальні з понад тисячею посадкових місць і пункти прокату туристичного спорядження [7, арк.31]. Зібрані в табл. 2 дані в грошовому еквіваленті відображають тренд обсягу послуг, які помітно зростали в першій половині 1970-х років, але за наступного п'ятиріччя ця динаміка помітно пригальмувалася через загальну стагнацію підприємств туриндустрії області.

Таблиця 2

Види послуг туристичних баз Івано-Франківської області*

Види послуг (тис. крб)	1970	1975	1980
Транспорту	53,9	257,3	300
Торгівлі	-	500,2	600
Інвентарю	-	40,5	45
Фотосалонів	-	36,5	45
Побутових закладів	-	5	5
Рекламних майстерень	-	8	15
Рембудгрупи	-	150	180

* Джерело: 7, арк.31–34.

Важливе значення для розвитку туристичної інфраструктури мало транспортне забезпечення. У середині 1970-х років при п'яти турбазах Івано-Франківської ОРТЕ функціонувало 36 одиниць автотранспорту, з них 18 автобусів [7, арк.31]. Утім вони й орендований транспорт не могли забезпечити потреби в обслуговуванні на маршрутах. Для розв'язання проблеми Івано-Франківське ОРТЕ й автопідприємства області в серпні 1976 р. утворили окрему бригаду водіїв та автобусів. Згодом її реорганізували в автобазу “Турист”, що складалася з трьох автоколон в Івано-Франківську, Шешорах, Яремчі та мала значну матеріальну базу: шість боксів, приміщення для диспетчерської служби й адміністрації, власні заправки, мийки тощо. Хоч її діяльності також перешкоджала міжвідомча неузгодженість, якість обслуговування на вузлових маршрутах поліпшилася. Під керівництвом Я.Боднарука автобаза “Турист” у 1981–1985 рр. надала послуг на 4 250 тис. крб [16, арк.20].

Функціонування й розвиток туристично-екскурсійних підприємств здійснювалися на основі притаманних радянській командно-адміністративній системі форм і методів організації праці та виробництва: соціалістичне змагання; рух наставників за передачу досвіду й майстерності; рух за комуністичне ставлення до праці; моральне й матеріальне стимулювання тощо. Між працівниками туристично-екскурсійної сфери ширилися індивідуальні змагання за право називатися “ударником комуністичної праці”.

Діяльність туристично-екскурсійних організацій та їхніх управлінсько-керівних органів виглядала досить заформалізованою. Про це свідчать порядок планування та звітності їх праці (на місяць, квартал, рік) і матеріали численних перевірок. Понад те в 1975 р. був запроваджений регламент організаційної роботи апарату ОРТЕ, який вимагав посилення ролі колегіальних органів у вигляді засідань її президії, пленумів і зобов'язував виробити докладні інструкції й посилити контроль за виконанням функціональних обов'язків працівників [8, арк.7–8], що фактично не залишало їм свободи творчості.

У сфері туристично-екскурсійного обслуговування Івано-Франківської області був задіяний значний кадровий потенціал. З 1969 до 1975 рр. чисельність працюючих в її організаціях і підприємствах зростає зі 150 до 1 095 осіб, досягнувши свого оптимального рівня. На 1985 р. ця цифра становила 1 215 осіб, зокрема, 541 чоловіків і 674 жінки. За цей час істотно поліпшився їх освітній рівень: кількість фахівців із вищою освітою зростає з двох до 136, із середньою спеціальною – із чотирьох до 215, із середньою – із шести до 383. З-поміж них на середину 1980-х років було 57 членів КПРС і 260 членів ВЛКСМ [10, арк.12–21]. Попри таку позитивну динаміку в 1970–1980-х роках залишалася актуальною потреба у фахівцях із вищою й середньою освітою: туристично-екскурсійним підприємствам бракувало від 60 до 70 фахівців у галузях торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування, фізичної культури й мистецтвознавства, а також економістів, лікарів та ін. [3, арк.10–11].

Для порівняння відзначимо дещо “якісніший” кадровий склад Івано-Франківської ОРТЕ, який за 1970–1985 рр. зріс із 14 до 32 штатних працівників, і її бюро подорожей та екскурсій із 39 співробітниками [12, арк.18]. Тут працювало більше осіб із вищою й середньою спеціальною освітою та членів КПРС, які мали преференції при призначенні на керівні посади. Таке становище зумовлювалося тим, що саме на них покладалися важливі ідеологічні й ідейно-виховні функції з розвитку й управління туристично-екскурсійною справою. Окрім того, існував т. зв. резерв кадрів (до 50 осіб) на заміщення посад, які входили до номенклатури ОРТЕ.

У розрізі згадуваної профспілкової системи підготовки кадрів в Івано-Франківській області реалізовувалася політика підвищення кваліфікації працівників туристично-екскурсійної сфери. За умов існуючої командно-бюрократичної системи вона мала послідовний цілеспрямований характер, але через заідеологізованість була малоефективною, заформалізованою. За спеціальними планами й графіками щорічно від 90 до 130 осіб направлялося на навчання до Інституту підвищення кваліфікації працівників туристично-екскурсійних організацій та його філіалів [16, арк.1]. Річні звіти з діяльності ОРТЕ свідчать про систематичне проведення в області семінарів з підвищення кваліфікації керівників туристично-екскурсійних організацій, екскурсодів, інструкторів-методистів, культпрацівників тощо. З кінця 1970-х років улаштовували конкурс на звання “Кращий за професією”.

Таким чином, у 1970–1980-х роках на Прикарпатті сформувалися струнка управлінська структура та мережа туристично-екскурсійних закладів і підприємств з розвитку планового туризму. Їхнє становлення розгорталось через трансформацію відповідних організаційних моделей 1960-х років. Вони повністю відображали й підпорядковувалися загальносоюзній (республіканській) функціональній схемі й управлінській вертикалі та мали певні регіональні особливості. Комплексне керівництво цією сферою здійснювала Івано-Франківська ОРТЕ, що володіла значними матеріально-фінансовими й кадровими ресурсами. Її структурні підрозділи в особі бюро подорожей і екскурсій виступали як окремі господарюючі одиниці та головні спеціалізовані організаційно-методичні центри з координації й розвитку туристично-екскурсійної справи. Розширюючи сферу впливу, вони перейшли від надання посередницьких послуг до самостійної туристично-екскурсійної діяльності на орендованій базі розміщення, але розвитку їх діяльності перешкоджали бюрократична зарегламентованість і заідеологізованість. Завдяки

природно-рекреаційним ресурсам, на Прикарпатті розбудували мережу туристично-екскурсійних підприємств у вигляді турбаз, які надавали широкий спектр послуг від розміщення й харчування до задоволення побутових і культурно-атракційних потреб. Шукали форми й шляхи оптимізації транспортного забезпечення туристично-екскурсійної роботи через розширення автопарку турбаз і створення власних автобаз у системі ОРТЕ. Опираючись на радянські моделі, вживали заходи зі зміцнення кадрового складу та вдосконалення й підвищення ефективності функціонування управлінсько-адміністративної структури, екскурсійних закладів і підприємств туризму.

1. Державний архів Івано-Франківської області, ф. Р-2162 Івано-Франківська обласна рада по туризму 1963–1969 рр. Івано-Франківська обласна рада по туризму та екскурсіях 1970–1986 рр, оп. 1, спр. 31.
2. Там само, спр. 48.
3. Там само, спр. 53.
4. Там само, спр. 56.
5. Там само, спр. 89.
6. Там само, спр. 96.
7. Там само, спр. 103.
8. Там само, спр. 107.
9. Там само, спр. 116.
10. Там само, спр. 117.
11. Там само, спр. 147.
12. Там само, спр. 153.
13. Там само, спр. 181.
14. Там само, спр. 182.
15. Там само, спр. 210.
16. Там само, спр. 331.

Проанализировано организационно-управленческую структуру туристически экскурсионной сферы на Прикарпатье в 1970–1980-х гг. в контексте ее становления в Украинской ССР и Советском Союзе. На Ивано-Франковщине сформировалась полноценная туристически-экскурсионная структура, которая подражала соответствующим общесоюзным организационным моделям и имела свои особенности, predefined естественным и культурно-историческим потенциалом края.

Ключевые слова: *Івано-Франківський обласний рад туризму та екскурсій, туристично-екскурсійне підприємство, організаційно-управленча структура туризму, туристичні бази.*

It is analysed organizationally administrative structure tourist excursion spheres on Prykarpattya in 1970–1980th in the context of his becoming in Ukrainian SSR and Soviet Union. On Ivano-Frankivschini the valuable was formed tourist-excursion structure, which imitated the proper all-union organizational models and had the features, predefined natural and cultural and historical potential of edge.

Key words: *Ivano-Frankivsk regional soviet of tourism and excursions, tourist excursion business, organizationally administrative structure of tourism, tourist bases.*